

ГОДИШЕН ДОКЛАД

2019

НАПГ стана на 10 години!

**През 2019 г. Националната асоциация за приемна грижа стана на 10 години!
На 25.10.2019 г. отбелязахме Деня на приемния родител!**

Скъпи приятели, приемни родители,

Скъпи членове на асоциацията на приемните родители,

На 25.10.2009 година в гр. Пловдив бе учредена Националната асоциация за приемна грижа. 22 приемни родители, специалисти и организации взеха решение да сложат началото на организация, която защитава интересите на децата, настанени в приемни семейства, както и на самите приемни родители.

И тогава, и сега целта ни е една – да правим всичко възможно приемната грижа да дава уют, грижа и закрила на деца в риск, но и да се случва по качествен и развиващ професионално всички, които правят приемна грижа – приемни родители, социални работници. Винаги сме вярвали, че приемната грижа е споделена отговорност и е в подкрепа на децата, които имат нужда от нея, както и на техните семейства.

За последните 10 години преживяхме много. Бяхме 70, сега сме 900. В асоциацията подкрепяме всяка година повече от 400 деца. Имаме независимост. Не получаваме финансиране от държавата и сме открити в мнението си за нещата, които не работят и за онези, които могат да се случват по-добре.

Бихме искали да благодарим на Илия Илиев, Светлозар Русев, Силвия Солидова, Ивайло Симеонов, Елка Налбантова и на Цветелина Радулова за това, че са били част от Управителния съвет на НАПГ и през годините са допринесли за развитието на асоциацията. Благодарим на Вера Колешева, чиято работа е причина да се създаде НАПГ. Благодарим на Ваня Шалапатова от „За Нашите Деца“ и на колегите от Международната социална служба Събина Събева и Методка Петрова, както и на адв. Кършев за подкрепата в учредяването на асоциацията. Ние нямаше да сме успешни без помощта на А1 България и на Невен Солидов, както и на Жасмина Витанова, Габриела Костадинова и Йордан Христов от „Артлогика“. Безценна е подкрепата и на Георги Богданов, който бе сред първите, които поведоха битка в защита на приемната грижа. Благодарение на него и подкрепата на Националната мрежа за децата ние продължаваме напред.

Искаме да благодарим и на един специален човек за НАПГ – Венета Дилова. Тя бе първият председател на НАПГ и остава в сърцата ни.

Десет години не са малко. Предстоят ни нови 10, в които да продължаваме заедно да работим за това да има повече щастливи деца. Бихме искали да влезем в следващите 10 години с усещането, че сме направили няколко важни неща: гарантирали сме социална сигурност на приемните родители, мотивирали сме повече млади хора, хора с професии да станат приемни родители. Мечтаем си да не водим непрекъсната битка със социалните си работници и да имаме повече опитни и образовани специалисти, които да ни подкрепят, а не просто да ни контролират. Мечтаем си и за държава, в която децата са ценност, за да няма хлапета със смазано детство, които да се нуждаят от подкрепата ни.

Продължаваме заедно, приятели!

Важно: Поради изборите за местна власт, церемонията „Спасители на детството“, по време на която ще отбележим 10-та годишнина на НАПГ, ще се проведе на 15 ноември 2019 г.

*Благодарим за доверието и подкрепата,
Мирослав Долапчиев
Гинка Илиева
Мария Благоева*

И през 2019 г. социалният министър отказва социална сигурност на приемните семейства

Министърът на труда и социалната политика Бисер Петков отказва да поеме ангажимент за въвеждането на специален договор по новия Закон за социалните услуги, с който да гарантира в по-голяма степен социалната сигурност на приемните родители. Това става ясно от **отговора му на отвореното писмо** на Националната асоциация за приемна грижа, с което приемните родители поискаха въвеждането на

такъв договор, който да им даде право да се осигуряват за всички осигурителни рискове.

В отговора, изпратен до НАПГ, министърът твърди, че приемната грижа не е социална услуга, а мярка за закрила, поради което е регулирана в Закона за закрила на детето и няма как договорите с приемните родители да бъдат включени в Закона за социалните услуги. Вместо обаче да поеме ангажимент специалният договор да бъде въведен в Закона за закрила на детето, той подробно обяснява защо не следва да се даде възможност на приемните родители да бъдат осигурени за всички рискове по Кодекса за социално осигуряване. Според министъра те не са доставчици на социална услуга, не са и служители на доставчици, а физически лица, които по силата на договор полагат грижи за дете и няма пречка междувременно да работят и нещо друго, за да се осигуряват.

Бисер Петков твърди още, че дадените от НАПГ примери за договори по специални закони, които гарантират в пълна степен социалните права на служителите по тях, не са съотносими към тяхното искане за въвеждане на специален договор и за приемните родители, тъй като правото на осигуряване за всички рискове на тези служители е регулирано в Кодекса за социално осигуряване. Той обръща внимание също, че договорите, възникнали по специалния Закон за физическото възпитание и спорта, които НАПГ дава като още един пример за решение на проблема със социалната сигурност на приемните семейства, не дават право на осигуряване на спортистите и треньорите.

Предвид гореизложеното от НАПГ очакваме от министъра обяснение как от една страна приемната грижа не е социална услуга, а от друга приемните семейства са задължени да сключат договори с доставчици на социални услуги. Обръщаме му внимание също, че от професионалните приемни семейства се изисква допълнителна квалификация, тъй като те поемат най-тежките случаи на деца в риск, което прави несъвместима грижата за тези деца с полагането на друг вид труд. Не случайно те са професионални.

Фактът, че служители със сключени договори по специални закони, са вкарани в кръга на лицата, осигурени за всички рискове по силата на Кодекса за социално

подпомагане, не опровергава, а напротив потвърждава, че именно въвеждането на договор за приемните родители по специален закон е решението за гарантиране на социалната им сигурност. Достатъчно е да се направят съответните промени и в Кодекса за социално осигуряване. Именно това се предвижда и за спортистите и треньорите с предложението на Министерството на финансите техните договори да бъдат приравнени на трудовите.

В заключение за приемните родители е без значение в кой закон ще бъде регулиран специалният договор, който да гарантира социалната им сигурност, стига да получат такава гаранция.

Приемна и родна майка изпратиха първолак в първия учебен ден в Павликени

30 първолаци и 320 ученици от 2 до 12 клас, които живеят в приемни семейства, посрещнаха първия учебен ден с раници, пълни с учебни пособия – тетрадки, химикалки, материали за рисуване, чертане и други. Инициативата на НАПГ за четвърта година се подкрепя от А1 България, които традиционно

инвестират в каузата на НАПГ за сигурно, щастливо и усмихнато детство. НАПГ и телекомът вярват, че образованието е ключ за излизането от порочния кръг на бедността и социалната и социалната изолация.

НАПГ гостува на първия учебен

ден в ОУ „Св. Климент Охридски“ – гр. Павликени. Изпратихме първолака Стефан и неговия брат Диян. Заедно с приемната майка на откриването на учебната година присъства и родната майка на момчетата. Така този важен за Стефан и Диян момент бе споделен с най-важния за тях човек – тяхната родна майка. Ден преди началото на учебната година в София се събраха приемни родители и техните деца. На импровизирано парти децата разказаха за очакванията си за новата учебна година и получиха своите ранички.

НАПГ изразява своята благодарност на приятелите от А1, на координаторите на НАПГ, които помогнаха по места раничките да стигнат до децата, както и на Радич Банев и Владимир Бичев за прекрасните снимки, които ще останат незабравим спомен за всички ни.

Все по-малко българи искат да станат приемни родители, в 500 приемни семейства и през 2019 г. нямаше деца

Все по-малко българи искат да станат приемни родители, показват данните на Националната асоциация за приемна грижа. Причините за намалелия интерес са свързани основно с липсата на социална сигурност на приемните родители и влошените обществените нагласи срещу приемната грижа. Национално допитване, реализирано през 2019 г. от Изследователски център „Тренд“ по поръчка на НАПГ, показва, че всеки шести българин би станал приемен родител, ако получава заплата и издръжка от държавата за приемното дете, а две трети от сънародниците не биха станали приемни родители при каквито и да е условия. Преди 5 години на същия въпрос два пъти повече българи декларира, че биха станали приемни родители. В столицата, където живеят близо една трета от сънародниците ни, само 5% биха станали приемни родители.

Една от причините българите да не искат да стават приемни родители е в липсата на социална сигурност. Към момента приемните родители се грижат за децата в риск по силата на граждански договори, които ги лишават от правото на пълно осигуряване. Те нямат осигуровки за рисковете трудова злополука, безработица, за бременност и раждане и за гледане на дете. Така остават без обезщетения при прекратяване на договорите им или когато се наложи да проведат лечение, в резултат на което децата се извеждат от дома им. Затова

не са и малко случаите на загинали от рак приемни родители, които слез извеждането на децата, остават без доходи, болнични и загиват в нищета. Въпреки многобройните настоявания на НАПГ този проблем да бъде решен, от Министерството на труда и социалната политика и през 2019 г. отказаха да намерят решение. Парадоксално е, че ако приемен родител работи като възпитател в социален дом, той ще има право на трудов договор и социална защита.

Втора причина за ниската мотивация на българите да станат приемни родители се корени в насажданото в последните години лошо отношение към приемната грижа. Приемните родители са обект на атаки за това, че получават възнаграждения за труда си, като политически и религиозни общности създават противопоставяне между родните и приемните семейства. Основната нападка е, че заплатата на приемните родители не се дава на бедните семейства. Малко известен факт, обаче, е че 80% от настанените в приемни семейства деца не са жертва на бедността, а на насилие, negliжиране и лоша грижа. Следователно, причината децата да отидат в приемна грижа е насилието, а не бедността.

По данни на Агенцията за социално подпомагане за периода януари – ноември 2019 година едва 95 приемни родители са получили разрешение от държавата, за да се грижат за деца в беда. 203 са заличените от регистрите приемни родители. 80% от заличените приемни родители са отписани поради лични причини – влошено здравословно състояние, напускане на страната или смяна на местожителството, както и заради промяна на професионалните интереси. В същото време в 507 приемни семейства към ноември 2019 г. няма настанени деца. Най-много приемни родители без настанени деца има във Варна (45), Търговище (39), Велико Търново (37), Монтана (33), Русе (29) и др.

По данни на Агенцията за социално подпомагане 1930 българчета растат в приемни семейства към края на ноември 2019 г. От тях 170 са с увреждания. 90% от децата в приемни семейства идват от родните си семейства, от семействата на близки и роднини, при които са били настанени или от същите или други приемни семейства. Най-много деца, които са били в приемна грижа, биват осиновени – половината в България, половината в чужбина. В чужбина се осиновяват основно българчета с увреждания. През ноември 2019 г. от 94 изведени от приемните семейства деца, 15 са върнати в родните им семейства или са настанени при близки и роднини. По данни на Агенцията за социално подпомагане бебетата остават средно 1 година в приемно семейство, преди да бъдат върнати в родните си семейства или да бъдат осиновени, децата до 6 години остават средно 2 години, а децата на възраст между 6 и 14 години – приблизително 5 години.

Най-добрият интерес на детето в приемна грижа обсъди Националната годишна среща на приемните родители

Националната годишна среща по приемна грижа, организирана от НАПГ, дискутира най-добрия интерес на децата в приемни семейства. В него се включиха 80 приемни родители, социални работници и експерти по приемна грижа. Форматът на срещата бе организиран около дискусиите и споделянето на опит, като целия процес бе насочван от специалисти по обсъжданите теми.

В първия ден доц. Велина Тодорова, която е българският представител в Комитета на ООН за правата на детето в Женева, модерира дискусия за правата

на децата, настанени в приемни семейства. Приемните родители и социалните работници обсъждаха най-добрия интерес на детето, който, всъщност, нормативно няма точна дефиниция. Бяха обсъждани още правата на приемните родители при хоспитализация, изваждането на задгранични паспорти, както и правата по отношение на контакта между приемните родители и

осиновителите и родните семейства. Доц. Тодорова даде конкретни насоки на социалните работници по отношение на работата с образователните и здравните институции. Приемните родители имаха възможност да повдигнат въпроси от практиката си.

В рамките на втория ден д-р Събина Събева от Международната социална служба представи на приемните родители своята гледна точка във връзка с това какво означава „професионална приемна грижа“, както и уменията, компетенциите и знанията на приемните родители, за да се справят адекватно с грижите за детето и постигането на най-доброто за малчуганите. Събина Събева представи **наръчника за професионалисти „Подкрепа на приемни семейства и приемни деца.“**

Елка Налбантова, учредител на НАПГ и експерт по социална работа, представи пред приемните родители своето разбиране за най-добрия интерес на детето в процеса на реинтеграция и връщането в семейството на биологичните родители. Тя проведе работна сесия, в която раздели участниците на групи и им представи теоретичните и практическите постановки в социалната работа при контакта между приемните родители и биологични родители. След нея Георги Богданов от Националната мрежа за децата представи основните елементи на кампанията срещу правата на детето в България. Вера Колешева, супервизор на НАПГ, обсъди с приемните родители диалога и взаимодействието между всички специалисти в приемната грижа. Бяха обсъдени основните предизвикателства в общуването между социални работници и приемни родители. Бяха представени основни постановки в етиката и правото, както и практически инструменти за подобряване на екипната работа.

Националната годишна среща по приемна грижа завърши с оценка на постигнатото и планирането на следващи стъпки. Екипът на асоциацията за приемна грижа пое ангажимент да посети ключови региони в страната и да обсъди на място трудностите при прилагането на приемната грижа.

Националната асоциация за приемна грижа и А1 отличиха „Спасителите на детството“

На церемония по повод 10-та годишнина от учредяването на Националната асоциация за приемна грижа детската организация и телекомът А1 връчиха за четвърти път наградите „Спасители на детството“.

През 2019 година Националната асоциация за приемна грижа отличи за „Спасители на детството“ на три приемни семейства. Галина и Алексей Ангелови от София са полагали грижи за пет приемни деца. Приемните родители Снежана и Янко Турлакови от Стара Загора получават наградата „Спасители на детството“ заради грижата за специалните деца. Сега семейството се грижи за малко момиче, но в дома им още живее и първото им приемно момче със Синдром на Даун – вече на 20 години. Приемната майка Еленка Манолова от Хасково е третият награден приемен родител. Еленка се е грижила за 3 деца, като последното настанено при нея е с множество увреждания, включително умствена изостаналост и 100% глухота. Въпреки предложенията от социалните работници от ОЕПГ да изведат детето и да го настанят в специализирана институция, Еленка не се отказва и продължава да се грижи за детето.

Осиновителят – спасител на детството е Ваня Великова от Хасково. Тя осиновява дете, което е със сериозен здравословен проблем. Две социални работнички също са отличени за „Спасители на детството“ – Десислава Георгиева от Областния екип по приемна грижа във Велико Търново и Христина Кехайова от Центъра за обществена подкрепа в гр. Хасково.

Община Казанлък бе наградена за „Спасител на детството“ за загрижеността и вниманието, които служителите демонстрират към приемните родители. Общинарите са подкрепили приемна майка със средства за оперативна интервенция и импланти, които не се покриват от НЗОК. Детската организация – спасител на детството стана сдружение „Еквилибриум“, което подкрепя активно децата и приемните родители в Русенско. Професионалната гимназия по туризъм във Видин и нейната директорка Евлогия Манджукова бяха отличени за това, че осигуряват качествена образователна подкрепа на деца от приемни семейства. В училището са записани 6 приемни деца от града.

Националната асоциация за приемна грижа отличи с наградата „Спасител на детството“ журналиста от БНТ Мира Добрева за цялостната подкрепа към децата в риск, предаването „Бригада Нов дом“, което ремонтира дома на приемната баба Наташа и портала „Мама Нинджа“.

Националната асоциация за приемна грижа връчи отличи за „Спасители на детството“ трима лекари. Офталмологът д-р Иван Георгиев от Смолян получи отличието заради инициативата му с неговия колега д-р Лалов да изследват безплатно децата в приемни семейства от Смолян, както и да изработят очила безплатно за всеки малчуган, който се нуждае от тях. Д-р Пламен Филипов, завеждащ детското отделение във видинската болница, получи отличието си заради бързата и навременна реакция за бебе в приемно семейство на 20 дни, като открива, че детето се нуждае от спешна операция. Д-р Филипов полага много грижи за бебето след интервенцията, осигурява му и безплатна ваксина, която да предпази новороденото от белодробни проблеми. Д-р Павлина Влахова, педиатър от Плевен, стана „Спасител на детството“ за неоценимата помощ за приемно дете със забавена моторика и проблем с окото. Д-р Влахова подкрепя приемната майка в грижите за детето до последно. Сега момчето е осиновено в Америка.

С приза „Инвеститор – спасител на детството“ бяха наградени и три компании. Кауфланд България получи наградата за своята подкрепа към приемните родители за осигуряването на продукти за бебета и малки деца. Българските държавни железници получиха наградата за осигуряването на транспорт и преференциални ценови условия за провеждането на летни лагери и събития за малчугани и приемни родители, а „Групама Животозастраховане“ бяха наградени за подкрепата към абитуриентите, напускащи приемна грижа.

Със специален приз по повод 10-та годишнина бяха отличени А1 България и Международната социална служба – клон България. С благодарности бяха отличени и първият председател на детската организация Венета Дилова, специалистите Вера Колешева, Елка Налбантова и учредителите Ивайло Симеонов, Илия Илиев, Светлозар Русев, Силвия Солидова, Иванка Шалапатова.

За въвеждане на специален договор за приемните родители настоява НАПГ

Да бъде въведен специален договор за предоставяне на услугата „Приемна грижа“ по Закона за социалните услуги, с който да се регламентира трудът на приемните родители по начин, гарантиращ техните социални и осигурителни права, настояват от Националната асоциация за приемна грижа в отворено писмо до председателя на Народното събрание Цвета Караянчева, министър-председателя Бойко Борисов, министъра на труда и социалната политика Бисер Петков и до изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане.

В закона могат да бъдат разписани минимални задължителни клаузи на специалния договор, като срок на действие, място на предоставяне на услугата, права и задължения на двете страни, право на почивка за приемните родители чрез осигуряване на заместваща грижа на настанените деца и др.

Правоотношения, регламентирани по специални закони и приравнени на трудовите, няма да бъдат прецедент в българското законодателство. Последно такива договори са регламентирани в новия Закон за физическото възпитание и спорта от 2018 г. Въвеждането им беше аргументирано именно със спецификата на труда на спортистите и техните треньори, поради която трудовите договори се оказаха неприложими. Затова се даде възможност те да предоставят труда си срещу възмездни договори, сключени с клубовете. В публикуваните преди дни предложения за данъчни промени на Министерството на финансите пък се предлага този вид договори да се приравнят на трудовите, което ще защити социалните и осигурителните права на спортистите и треньорите. С договори по специални закони, носещи пълни осигурителни права, са регламентирани

правоотношенията на полицаите, военните, служителите на съдебната власт, държавните служители.

„Считаме, че хората, които спасяват детството на изоставени, negliжирани и малтретирани деца, които им помагат да станат личности и да работят за държавата вместо държавата да ги издържа в домовете, заслужават същата тази държава да се

погрижи да защити правата им“, категоричен е Мирослав Долапчиев, председател на Асоциацията за приемна грижа.

Към момента приемните родители се грижат за децата в риск по силата на граждански договори, които ги лишават от правото на пълно осигуряване. Те нямат осигуряване за рисковете трудова злополука, безработица, за бременност и раждане и за гледане на дете. Така остават без обезщетения при прекратяване на договорите им или когато се наложи да проведат лечение, в резултат на което децата се извеждат от дома им. Въпреки многобройните настоявания на НАПГ този проблем да бъде решен, от Министерството на труда и социалната политика засега отказват да намерят решение. Преди години приемните родители предоставяха услугата по силата на трудови договори, но те бяха сменени с граждански с аргумента, че трудът им е специфичен и не е относим към трудовите правоотношения. Така приемните родители бяха лишени от осигурителни права.

Законът за социалните услуги беше обнародван през м. март т.г. и влиза в сила от 01.01.2020 г. „При наличието на специален закон вече няма основание приемните родители да продължат да бъдат лишавани от социална сигурност. Правата им могат да бъдат гарантирани чрез регламентиране на договор по този специален закон, като работещите по силата на такива договори бъдат включени в кръга на осигурените за всички рискове лица по Кодекса за социално осигуряване“, смята Долапчиев.

Той настоява за спешна среща с министъра на труда и социалната политика, за да бъде обсъдено предложението им и да бъдат предприети своевременно, преди влизането на закона в сила, съответните законодателни промени.

Всеки шести българин би станал приемен родител, ако получава заплата, показва национално допитване

Половината (53%) от българите подкрепят децата в риск да се отглеждат в приемни семейства, а 24% са на противоположното мнение, показват резултатите от национално представително допитване, реализирано от Изследователския център „Тренд“ по поръчка на Националната асоциация за приемна грижа. Одобрението е най-голямо сред висшистите (63%). С намаляване на образователната степен намалява и одобрението към отглеждането на деца в риск от приемни семейства.

Попитанг какви са причините децата да се отглеждат в приемни семейства, а не от собствените си родители, най-голям дял от българите (всеки шести) посочват бедността или финансовите проблеми пред родните семейства. За всеки десети от сънародниците ни проблемът е в липсата на родителски капацитет или „безотговорността“ на биологичните родители. Само 8% от българите отчитат, че в приемна грижа се отглеждат изоставени деца, а за 7 на сто от българите насилието е причина за настаняването в приемни семейства.

Всеки шести българин би станал приемен родител, ако получава заплата и издръжка от държавата за приемното дете, а две трети от сънародниците не биха станали приемни родители при каквито и да е условия. През 2015 г. готовност да станат приемни родители изразяваха двойно повече българи. Жените в по-голям дял са склонни да се ангажират с приемната грижа. Тук се отчита разлика по отношение на населеното място – в селата в най-голям дял са склонни да бъдат приемни родители при определените условия. В столицата, където живеят близо една трета от българите, едва 5% биха станали приемни родители.

Близо половината от българите (43%) не могат да преценят дали одобряват или не протестите срещу стратегията за детето, показват още резултатите от националното допитване. 12 на сто не подкрепят протестите срещу стратегията, а 45% са „за“ тях. Младите на възраст 18-29 г. (53%) и възрастните над 70 години (55%) в най-голям дял не могат да преценят дали одобряват или протестите срещу стратегията. Живеещите в областните градове в най-голяма степен одобряват протестите срещу стратегията за детето, показват още данните от проучването.

В Националната асоциация за приемна грижа членуват близо 900 приемни родители от цялата страна. Асоциацията е създадена преди 10 години, за да подкрепя децата, настанени в приемна грижа и приемните родители. Към момента приемното родителство е най-качествената алтернатива на живота в социален дом. Близо 80% от настанените в приемни семейства деца у нас са жертва на насилие или неглижиране в семейна среда, показва статистиката на НАПГ. 2043 деца се отглеждат в приемни семейства към края на юни, сочат данните на Агенцията за социално подпомагане. 1863 от тях са здрави деца, а 180 са с увреждания. Най-много деца напускат приемните семейства, защото биват осиновени, не са малко и децата, които се връщат в родните си семейства след престоя в приемно семейство. Приемното семейство е временна алтернатива, като децата отиват в приемни семейства след решение на съда. Преди да бъдат отглеждани в приемна грижа, социалните служби търсят възможности за малчуганите да се погрижат техните роднини – баби, дядовци, лели, чичовци или други възрастни, с които децата имат изградена емоционална връзка.

----

*Проучването е представително за пълнолетното население във възрастовата категория 18+ сред 1008 лица в началото на юни 2019 г.

НАПГ се срещна с приемните родители в Плевен, Враца, Пазарджик и Стара Загора

Заместник-председателката на НАПГ Мария Благоева се срещна с приемните родители-членове на асоциацията в Плевен, Враца, Пазарджик и Стара Загора. В рамките на срещите бяха обсъждани новите правила за членство в неправителствената асоциация на приемните родители, както и текущи въпроси, свързани с дейността на асоциацията и приемната грижа в регионите.

След проведените срещи асоциацията за приемна грижа изразява своите сериозни притеснения за диалога между някои социални работници от областните екипи по приемна грижа и приемни родители.

Бяха коментирани практики, които противоречат на добрия диалог и партньорството, както и случаи, в които е налице злоупотреба с положение и влияние над приемните родители. Освен това стана ясно, че приемните родители не познават масово своите права и задължения и затова са обект на манипулации и директивно отношение, като причина за това поведение от страна на подпомагащите специалисти, се посочват несъществуващи норми или инструкции и указания от страна на АСП или социалното министерство.

НАПГ продължава да напомня на приемните родители, че всякакви констатации, свързани с грижата за децата и за тяхното развитие, трябва да се случват в рамките на екипни срещи с участието на отделите за закрила на детето и приемните родители, а от всяка среща трябва да има протоколи и планове за действие, които да информират всички страни за стъпките, които трябва да се предприемат. Абсолютно неприемлива и недопустима е практиката приемни родители да се подписват на празни листа, от които после да се генерират

протоколи. Също така е притеснително това, че в една от областите, например, не се провеждат регулярни супервизии и групи за взаимопомощ, в които приемните родители да споделят опит и да се учат от опита на другите. Това не само, че е важна дейност от проекта „Приеми ме 2015“, но е и от съществено значение за развитие на експертизата на

приемните родители и е инвестиция в техните умения да работят в екип. Безспорно притеснително е и това, че в една от областите приемните родители не се познават по между си, не поддържат връзка, не общуват и не са общност.

„След срещите, които проведохме, отново напомняме на приемните родители, че са партньори на процеса, а не са „детегледачи“, които да бъдат санкционирани и наказвани. Необходимо е да се разясни на приемните родители за пореден път, че екипите по приемна грижа са подкрепящи приемните родители, а не техни работодатели, „началници“ или още по-лошо – собственици. Отделите за закрила на детето имат преки отговорности за децата и тяхното благосъстояние. Притеснява ни и фактът, че приемните родители масово не познават структурите в приемната грижа и не разбират кой какви функции има в системата“, коментира Мария Благоева от НАПГ. „За нас проблемите са видими още от момента, в който приемните родители говорят за децата и работата си със социалните работници – с термини и изрази, които не съществуват изобщо в приемната грижа“, коментира още заместник-председателката на НАПГ.

След проведените срещи НАПГ планира да проведе регионална дискусия за приемната грижа като платформа за запознаване между приемните семейства и обмяната на опит в област Враца и то под патронажа на кмета на града Калин Каменов. През юли ще продължат срещите с приемни родители – членове на асоциацията.

НАПГ насърчава приемните родители, членове на асоциацията, да търсят консултации относно правата си и да обсъждат трудностите си в приемната грижа. Асоциацията осигурява подкрепа на тел. 0700 20 234, всеки делничен ден от 9 до 19 часа.

„Вечерта на успешите“ подари незабравими мигове на 7 младежи от приемни семейства

A1 и Националната асоциация за приемна грижа за четвърта поредна година организираха специално събитие за зрелостници, които са отраснали в приемна грижа или са родни деца на приемни родители. Тази година празникът премина под името „Вечер на успешите“ и младежите го посрещнаха в присъствието на своите приемни родители, евродепутата Андрей Ковачев, заместник-министъра на образованието Деница Сачева и приятели на каузата.

Седем млади хора имаха възможността да споделят плановете си за бъдещето, както и да разкажат за своите успехи и постижения. В приветствията си към зрелостниците председателят на Националната асоциация за приемна грижа Мирослав Долапчиев разказа за своите трудности, които са го направили успешен предприемач и сподели, че образованието е ключът към справянето с бедността и изолацията. Той благодари на А1 за устойчивото партньорство и коментира, че А1 отдавна са приятели на приемната грижа и са се превърнали в нейни инвеститори. От своя страна Биляна Дражева, мениджър „Вътрешни комуникации“ в А1 допълни, че създаването на сигурна семейна среда и гарантирането на щастие на децата е въпрос на споделена обществена отговорност – кауза, в която А1, като социално отговорна компания, се разпознава. „Ние не инвестираме само средства, ние инвестираме своите емоции и разбирането ни за това, че обществото има нужда от подкрепа“, каза Биляна Дражева на абитуриентите, които получиха смартфони като подарък от компанията.

Заместник-министърът на образованието Деница Сачева поздрави младежите и от името на образователното министерство им подари учебници за придобиване на правоспособност за управление на автомобил. „Вярвам, че досега сте били обичани и подкрепяни. Зная, че пътят Ви до тук не е лесен, но това не Ви е отказало. Оттук насетне всяка инвестиция, която направите в живота си, ще се възнагради. Както са възнаградени усилията Ви да се дипломирате успешно“, каза Деница Сачева на младите хора. Евродепутатът Андрей Ковачев разказа на младите хора за това как той разбира успеха и благодари на приемните родители за това, че са инвестирали най-важното в приемните деца, което ги е направило личности – обичта. „Най-трудно се учим на доверие. Но след доверието лесно се научаваме да обичаме. А обичта ни прави хора. И ни помага да реализираме мечтите си.“, каза г-н Ковачев на абитуриентите. Той подчерта, че в обединена Европа всеки по-лесно може да пътува, да учи и да реализира потенциала си.

Участвахме в оценката на приемната грижа през 2018 г. – Добър 3.50 получи държавата

През 2018 г. проектът „Приеми ме 2015“ продължи да бъде единствената

държавна инициатива, финансирана с европейски средства, която анализира, проучва и проследява напредъка в приемната грижа. В рамките на проекта през 2018 г. бе поставен акцент върху качеството на супервизията на приемните родители и социалните работници, както и развитието на компетенциите по оценяването на приемни родители от Комисиите по приемна грижа чрез реализирането на обучения за членовете им. Това се

казва в годишния доклад "Бележник 2019 за средния успех на държавата."

Към 30.11.2018 г. в приемни семейства са настанени 2 250 деца, като едва 4 от тях са в доброволни. Към 30.11.2018 г. броят на утвърдените приемни семейства е 2 354, от които 7 доброволни. За 2018 г. най-големият брой на деца, настанени в приемни семейства, е на тези на възраст от 6 до 14 години, като децата от 0 до 3 години са 628. Децата с увреждания в приемна грижа през 2018 г. са 175. Тези, които напускат приемната грижа, отиват основно в осиновителни семейства (586 за 2018 г.) или се реинтегрират се в родните си семейства (241). Въпреки положителната статистика и увеличеният брой на децата, преминали през приемна грижа (естествен ход в процеса на деинституционализацията и на системното закриване на специализираните институции за деца), могат да се посочат някои основни проблеми, които не бяха решени и през 2018 г.:

- Високият брой на приемни семейства без настанени деца – към края на годината в повече от 400 семейства не са настанени деца. В голяма част от тях дете не е настанявано от няколко месеца до година. Това е притеснително поради факта, че одобрени и обучени приемни семейства се демотивират, но и инвестираните ресурси в обучения, подкрепа и развитие на приемните родители не са устойчиви. Със свое указателно писмо в края на 2018 г. АСП даде изрични указания на структурите си за това, че при предприемане на настаняване на дете в приемно семейство на територията на друга област, отговорността за транспортирането на детето е на отдел „Закрила на детето“, който предприема мярката за закрила. Това също представлява пречка за осигуряването на приемна грижа за деца, които се нуждаят от нея, за които регионът, от който са не може да гарантира такава. Липсата на автомобили, финансови средства, застраховка при потенциална злополука, са част от предизвикателството пред държавните отдели и са причина за ограничаване на настаняването на деца от едно населено място в друго. И през 2018 г. не беше направено необходимото да се гарантира правото на приемни родители, одобрени на територията на една област/община в страната, да упражняват професията си на друга територия. Практиката до момента показва, че ако приемни родители искат да бъдат приемни родители в друго населено място или друга област, трябва да преминат през цялата процедура по одобрение и вписване в местния регистър.
- И през тази година родителите нямаха възможността да бъдат наети по трудово правоотношение, на каквото са наети социалните работници по проект „Приеми ме 2015“. Заети на граждански договор, приемните родители губят възможността да се възползват от обезщетения за временна нетрудоспособност или безработица. Когато детето, настанено в приемно семейство, бива изведено, приемните родители губят всичките си доходи. Практиката показва, че със сключването на граждански договор с приемното семейство, декларативно се приема отношения на партньорство с неясно дефинирани общи цели, права и задължения. Това води до загубата на сигурност и мотивация у приемните родители.
- Изработването на единен финансов стандарт за приемната грижа бе отложено и не се реализира. Разработването на такъв стандарт е от ключово значение за устойчивостта на приемната грижа след края на проекта „Приеми ме 2015“ и финансирането на приемната грижа от държавния бюджет. Липсата на единния финансов стандарт е причина за отлагане във времето на сериозната дискусия за формата на приемната грижа, както и за постигането на консенсус по основни въпроси, свързани

с качеството ѝ – въвеждането на професионализация, определяне на типа на договаряне, включително с неправителствени организации и частни доставчици, гарантиране на социалната и икономическата сигурност на приемните родители, остойностяване на подкрепата към тях и професионалистите, ангажирани с прилагането ѝ и др.

За съжаление, екипът за управление на проект „Приеми ме“, част от Агенцията за социално подпомагане (АСП), и дирекцията за закрила на детето, също част от АСП, не успяха да регулират в достатъчна степен диалога и да насърчат екипната работа и екипното взаимодействие (независимо от указателните писма и положените усилия по време на регионалните срещи,) между социалните работници от областните екипи по приемна грижа и служителите в отделите за закрила на детето. Силно централизирания модел управление на приемната грижа изчерпа възможностите на проект „Приеми ме“ за подобряване качеството на услугата, както и насърчаване на взаимодействие между различните екипи.

Въпреки, че относителния дял на децата настанени с мярка за закрила при близки и роднини се запазва постоянен през последните години, и през 2018 г. не се направи необходимото тази мярка за закрила да бъде придружена с определен стандарт. Не съществуват механизми за проследяване на качеството на грижа, нито форми за подкрепа към отглеждащите семейства.

Извън полезрението на конкретна институция продължават да бъдат и децата, оставени от родителите си на близки хора, за да работят в чужбина. Доставчици на социални услуги алармират, че този феномен става характерен, особено за определени региони в страната, като децата стават обект на внимание на социалните служби едва след установен сериозен риск за детето. Следва да се отдели внимание, като първа стъпка да е проучване на размера на проблемите сред тези деца, за да може да има целенасочени мерки за подкрепа и превенция на бъдещи рискове.

Осиновяване

Работата за промяна на Семейния Кодекс, стартирала през 2016 г., остана без развитие за още една поредна година. С това остава актуална липсата на правна рамка и административни процедури, които адекватно да регламентират, както събирането и съхраняването на максимално подробна информация за биологичните родители, братя и сестри, така и регламентирането на достъп до нея, който да защитава интересите и на трите страни в осиновителния процес – правото на детето на информация за биологичния си произход.

По инициатива на ДАЗД и с участието на заинтересовани страни, през 2018 г. бяха разработени насоки за подготовка на детето за национално или международно осиновяване, които следва да подпомогнат специалистите в работата им с децата включени в регистрите за осиновяване, както и доставчиците на социална услуга, предоставящи услуги за тези деца до осиновяване и/или пълнолетие, в случай че осиновяване не се случи.

Разработената съвместно с организации от неправителствения сектор, работещи по темата осиновяване, и утвърдена със заповед на Министъра на труда и социалната политика програма за обучение на кандидат осиновители, следва да подобри и стандартизира подготовката на кандидат-осиновителите от доставчиците на услугата. Важно е да се отбележи обаче, че остава отворен въпросът за същинската оценка на кандидатите, която се извършва от

служителите на ОЗД, които са в текучество, претоварени и често с фокус към формалната работа, на които не е известно да е осигурено адекватно обучение за работа по мотивация и оценка на кандидат-осиновители в съответствие с актуалните промени, както и супервизия в помощ на тяхната ежедневна работа „на терен“.

С изменения в Кодекса на труда от 1 юли 2018 г. се създаде възможност за всички осиновители на деца до 5-годишна възраст да ползват отпуск за период от 365 дни от деня на предаване на детето за осиновяване. Макар и положителна, тази стъпка е частична, тъй като поставя в позиция на дискриминация по възраст осиновените деца, както и техните родители-осиновители, тъй като се отнасят само за случаите, в които детето не е навършило 5 години. Становището е подкрепено от специалисти, Омбудсмана на Републиката и решение на Комисията за защита от дискриминация (КЗД №239 от 11.07.2018 г.). Последното е обжалвано от МТСП, което подсказва подценяване или отхвърляне на проблема. Важно е да се отбележи, че целевият отпуск при осиновяване, е с цел възможност за изграждане на качествени връзки в новосформираното семейство, адаптация на детето в новата среда и ежедневно интензивно участие на родителите в този изключително важен период.

Агенцията за социално подпомагане продължи, в нарушение на изискванията на Семейния кодекс, да не изпълнява задължението си за създаване на Национална електронна сертифицирана система за децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване (чл.83, ал.1) и на Национален регистър на осиновяващи за пълно осиновяване (чл.85).

Все още липсват задължителни услуги за подкрепа на дете и родител-осиновител, в след-осиновителния период. Мониторингът извършван от Отделите „Закрила на детето“ е формален, често без реална подкрепа и чувствителност към миналото на деца и осиновители и техните индивидуални травми. С новосформираните семейства не се работи превантивно, а едва след заявен проблем. Натрупаната информацията не се обработва и анализира с цел разпознаване на индикатори, извеждане на добри практики и промени в практиката и законодателството.

Все още липсва подкрепа при избор на подходящ подход за не създаване, или ако вече е създадена, за щадящо разкриване тайната на осиновяване, така че детето да не се чувства излъгано и предадено. Необходимо е фокусирано в тази посока обучение не само на кандидат-осиновителите, в рамките на тяхното обучение, но така също и на социалните работници, доставчиците на социални услуги, и на служителите в системата на образованието.

Липсва задълбочен качествен и количествен анализ, както и обосновка на причините за намаляване, броя на вписаните в Регистъра за осиновяване деца, както и относително ниския брой на осиновяванията при относително еднакъв брой деца отглеждани извън семейна среда, и относително еднакъв брой кандидат-осиновители.

АСП значително подобри информацията за процеса и процедурите по осиновяване в България на сайт си. Въпреки това информацията, която получават кандидат-осиновителите български граждани, живеещи в страната е незначителна в сравнение с информацията предоставяна на кандидатстващите по международна процедура. В по широк план, важно е да се отбележи, че

липсва цялостна държавна политика в подкрепа на осиновяването, която да запознае обществото с ползите и възможностите, които то дава, както и обективните недостатъци, които то крие, особено в контекста на демографска криза и репродуктивни проблеми на част от българските семейства.

Хлапета от приемни семейства, Хилда Казасян и Гонзо – герои във видеото към новата песен на Ненчо Балабанов „Ти избираш“

Асен от Видинско, Асен от Шумен и Доротея от Плевен, които живеят при приемни родители, са героите във видеото към песента „Ти избираш“ на актьора Ненчо Балабанов. Инициативата на артиста и Националната асоциация за приемна грижа има за цел да покаже, че подкрепата към децата, без значение от трудното им детство, може да доведе до реална промяна както за децата, така и за цялото общество.

Джаз певицата Хилда Казасян, легендарната „девятка“ на „Левски“ Георги Иванов – Гонзо, както и самият актьор Ненчо Балабанов също участват във видеото към песента „Ти избираш“.

Лентата разказва три паралелни истории – на бъдещ футболен шампион, на талантлив актьор и на малка певица. В ролята на бъдещия футболен шампион е 11-годишният Асен от Шумен, който е настанен при приемната майка Даниела Костадинова. В реалния живот момчето, освен да рита топка, е доказан каратист, носител на множество спортни отличия. По време на снимките Асен и Гонзо прекарват чудесно време заедно и успяват с лекота да дадат най-доброто, въпреки студa и силния дъжд в снимачния ден. Малката талантлива певица във

видеото е артистичната Доротея от Плевен. Тя е настанена при приемната майка Валентина Коцева, като освен пеенето, детето има актьорски и художествени заложби. Снимките за Доротея и Хилда Казасян минават много гладко, като химията между двете е запечатана отлично от режисьорите Стефан Маринов и Петко Андонов (Buddubbaz Tape Company). Ролята на артиста във клипа към песента „Ти избираш“ е поверена на 11-годишния Асен от Видин, който е настанен при приемната майка Сашка Миронова. Момчето, както и останалите две деца, е имало трудно детство и в приемната грижа научава много важни уроци за отношенията между хората и благодарение на това постига големи лични успехи. Във видеото бъдещият актьор имитира най-популярния образ на Ненчо Балабанов, а по-късно следва тяхната среща, която освен по момчешки забавна, е и много сърдечна.

„Историите и децата, участници във видеото, не са случайни, а звездното участие е послание към всеки от нас, че може да бъде звезда в живота на дете беда и да му бъде голяма опора. Само с подкрепа лишението от родителска грижа ще се превърнат в знаменитости и могат да променят живота на нас, възрастните“, коментира Мирослав Долапчиев, приемен родител и председател на Националната асоциация за приемна грижа. *„Ние всекидневно виждаме как приемни родители спасяват деца и им дават шанса да имат смислено детство, въпреки сложното начало или насилието и лишенията, с които са започнали живота си“,* допълва Мирослав.

„Благодаря от сърце на Георги Иванов-Гонзо и Хилда Казасян, че се включиха във видеото и подкрепиха каузата за толерантно разбиране на приемната грижа и приемащо отношение към децата без родители и техните житейски трудности. Благодаря на всички деца от 55 СУ, които също участват във видеото, както и на тримата ни главни герои и техните приемни родители, че станаха част от разказа за доброто. Благодаря на целия екип замесен в „Ти избираш“, както и на ESTEBAN.BG, „Agresia“ и на всички сладки деца на България, че ни дават надежда, че утрешния ден ще го има. Нека ние им помагаме и ги даряваме с много любов.“, споделя по повод видеото актьорът и музикант Ненчо Балабанов.

Към края на 2018 г. 2002 деца са настанени в приемни семейства в България. 1918 от децата са клинично здрави, близо 180 са с увреждания. Най-много са децата в училищна възраст (между 6 и 14 години) - 780, бебетата са близо 650, а тинейджърите – над 200. Близо 92% от всички деца в приемни семейства са изведени заради риск, насилие или лоша грижа от собствените им родители. Почти 60% от децата в приемни семейства през 2018 г. продължават живота си в осиновителни семейства, а всяко 15-то дете е върнато при родното семейство след преценка за подобряване на родителските умения на биологичните родители или е настанено при близки и роднини. В специализирани институции за деца в България към края на 2018 г. живеят близо 600 деца.